

REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisorile nefrancoate nu se pri-
mesc.—Manuscrisurile nu se
retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în
Brașov și la următoarele
BIBLIOTECA de ANUNȚURI:
în Viena: la M. Dukos Nachf.
Euz. Angenfeld & Emmerio Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelt Nachf. Anton Oppelk.
în Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsebet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR:
o serie garmond pe o colônă
10 bani pentru o publicare.—
Publicări mai dese după tari-
fa și învoială.—RECLAME pe
pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXV.

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
ABONAMENTE PENTRU AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an 24 or., pe șase luni
12 or., pe trei luni 6 or.
N-rii de Duminică 2 A. pe an.
PENTRU ROMÂNIA și STRĂINĂȚI:
Pe un an 40 franco, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 2 franco.
Se pronunță la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nii colectorii.
ABONAMENTUL PENTRU BRĂȘOV
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30, etajul
I.: Pe un an 20 or., pe șase
luni 10 or., pe trei luni 5 or.
Cu d-nul în casă: Pe un an
24 or., pe 6 luni 12 or., pe trei
luni 6 or. — Atât abonamentele
cât și inserțiunile sunt a se
plăti înainte.

Nr. 216.

Brașov, Miercuri 2 (15) Octomvrie.

1902.

Contrastele erei dualiste.

Nu înzadar s'a discutat despre monarhia noastră, că este împărăția contrastelor și a neverosimilităților. Las' că deja forma ei dualistică constituie o mare diversitate, der deosebirea între sistemele de guvernare din ambele state dualiste face, ca contrastele să fie și mai bătătoare la ochi, și ceea-ce se petrece sub egida acestor sisteme, pare a fi pentru privitorul nepreocupat și cu judecată rece adese-ori culmea neverosimilității.

Cel mai mare dintre contraste ni-l oferă modul de tratare și de procedere în cestiunea naționalităților dincă și dincolo de Laitha. Acesta e lucru vechi, va dice unul și altul. Adevărat, lucrul nu mai e nou, der din di în di contrastele cresc și se măresc și astfel oferă dinlic situațiuni mai înăsprite, cari prin constelația raporturilor încurcate dintre cele două state devin tot mai îngrijitoare și periculoase.

Două sciri, ce le primirăm ađi caracterisază viu ceea ce afirmăm mai sus.

Din capitala Austriei se anunță că ministru-președinte a conchiemat pe diua de astădi pe conducătorii cari pînă pentru-ca se se sfătuescă cu ei asupra baselor, prin cari s'ar pute regula definitiv raporturile de limbă în Boemia și Moravia. Totodată a invitat pentru același scop la conferență și pe conducătorii partidelor germane.

Scirea cealaltă, ce o primim din Ungaria, și care indică atât de elocuent contrastul despre care vorbim, vine dela Timișoara și ne spune, că reprezentanța comitatului Timiș, care e locuit aproape numai de Români și de alte naționalități nemaghiare, a primit fără nici o motivare propunerea comitatului Pojun de a se cere modificarea legii naționalităților.

Nu mai trebuie să esplicăm însemnătatea acestor sciri. Ungaria e tot așa de poliglotă ca și Austria. Cu toate acestea guvernul ungar nu vrea să țină de loc semnă de starea reală a lucrurilor, condiționată de caracterul poliglot al statului, ci umblă acum să delature prin încunjur și acea lege, în a căreia dispozițiuni, deși a rămas numai pe hârtie, totuși se reflectază acest caracter poliglot.

Dicem, că guvernul însuși e responsabil pentru acesta mișcare contra legii naționalităților. Și cine ar cuteza să afirme, că nu este așa, când guvernul cu fișpanii săi predomină ađi aproape absolut și viața municipală și când ministrul de interne nu trebuie decât să facă cu ochiul, pentru-ca fișpanii cu majoritățile lor să-l asculte?

De ce lasă guvernul cu toate acestea să se agite prin adunările municipale pentru desființarea legii de la 1868, care și așa nu se execută? Și de ce același guvern tace și nu întreprinde nimic, când se pornesc de la Pojun a doua edițiune a reprezentățiilor contra legii naționalităților?

De sigur că nu temerea de a nu veni în conflict cu curentul nebun șovinist este, care face pe d-l Szell să închidă ochii la toate, ba pe sub mână să sprijinescă acele nisuițe de distrugere. Căci n'avea decât să dea avis fișpanilor săi ca să se țină de propria sa enunțațiune din dietă, după care deocamdată încă n'ar fi nici-decum oportună o ciuntire seu totală cassare a legii naționalităților.

Coloman Szell însă n'a dat acest avis, și n'a întreprins nimic de-a pune stavilă mișcării, fiind-că, deși poate să îi pară mai mult seu mai puțin oportună din punct de vedere tactic, ea consună totuși cu programul seu, care tinde la centralizare extremă și la contopire.

Despre un lucru trebuie să se mire totă lumea: cum nisce omenii,

cari își dau aerul de bărbați de stat, pot să rătăcescă așa de tare, încât să credă, că la începutul vechiului al două-șecile, pe când se tratăză de dreptul tuturor popórelor mari și mici, că încunjură Ungaria de toate părțile, ar pute să fie pentru durată suprimat dreptul popórelor din Ungaria.

Desvélirea monumentului lui Matia.

În ajunul desvélirii monumentului, Clușiu a îmbrăcat haină de sərbătore. Arcuri de triumf, stéguri, ghirlande erau nota dillei. „Iom Kipur“ al Evreilor, un număr foarte însemnat de prăvălii erau închise.

În ajunul sərbării generale societatea literară ardelenă (Erdélyi irodalmi Társulat) a ținut un matineu literar, la care a asistat și Jókai cu soția sa, fosta actriță Bella Gross, care a fost sərbătorită ca o princesă.

Bartha Miklós a ținut la acest matineu o conferență în accentele obicnuite, șovinate, spunend, că: decă e în adevăr fapt, că regele Matia a fost Român de origine, acesta dovedesce, tot așa ca și originea slovacă a lui Kossuth, cea sərbă a lui Petőfi, cea croată a lui Zrinyi și cea germană a lui Munkácsy, că în această țără ori-ce cultură nu se pôte desvolta decât prin mediul maghiarismului.

În diua sərbării, ceremoniile s'au început cu un serviciu divin la biserica catolică, unde a celebrat episcopul Majlath, cu mare asistență.

De la biserica óspeții, în frunte cu Alteța Sa archiducele Iosif August s'au dus la cortul ridicat anume spre acest scop în apropierea monumentului.

Aici ministrul president Szell a ținut o alocuție scurtă, salutând pe Alteța Sa, ca pe reprezentantul Maiestății Sale.

La această alocuțiune a răspuns pe scurt Alteța Sa, ordonând în numele Maiestății Sale să se desvélască monumentul.

După desvélire luă cuvântul fostul ministru de comerț Al. Hegedüs, în numele comisiei monumentului, recomandând monumentul scutului primăriei.

Lui Hegedüs i-a răspuns primarul Szvacsina.

După acestea archiducele visită monumentul sub conducerea artistului Ioan Fadrusz, autorul monumentului.

După visitarea acesta, archiducele s'a retras și sərbarea propriu dișă s'a terminat.

La amiađi s'au ținut mai multe banchete, la cari s'au pronunțat toate, ér după amiađi s'a sfințit drapelul „Elisabeta“ al societății Carpatine de cătră clerul confesiunilor reformate, unitare, luterane, gr. orientale și israelite. În casa, unde s'a născut Matia, s'a deschis apoi muzeul etnografic ardelean.

Cestiunea din România. Corespondentul din București al diarului „Journal des Débats“ semnalază în numărul de la 9 Octomvrie al acelu diar parisian o serie de articole, ce a început să apară în diarul „La Roumanie“ în cestiunea Evreilor. Corespondentul spune, că în numitele articole, — care nesemnate, au de autor pe d. T. — fescu, fost ministru — se ridică protest în po-triva amestecului american în cestiunile interne ale României, în același timp însă se desfășără un adevărat program, un fel de proiect à la edictul de Nantes în favorul Evreilor din România (?)

Emigrările.

Rapórtel cameralor comerciale și industriale ne dau date interesante privitor la proporțiile mari ale emigrărilor din Transilvania și Ungaria.

Cinci dintre aceste camere se ocupă amănunțit cu cestiunea emigrării: camerele din Brașov, Tergu-Mureșului, Seghedin, Pojun și Timișoara; se mai ocupă cu cestiunea acesta și camerele din Mișcolț, Agram și Zengg.

Pe teritoriul numitelor camere emigrarea e în creștere permanentă. Pe teritoriul camerei din Tergu-Mureșului s'au dat anul trecut 10.845 pașapórtel (cu 847 mai mult ca în 1900). Numărul certifica-telor valabile pe 15 zile a fost cam a tot

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

File rupte dintr'un carnet.

(Eliminarea Evreilor din Stiria. — Teatru român — Petculescu. — „Luarea Griviței“ la Beiuș. — Influența teatrului. — „Delendum esse“.)

Sâmbătă, 6 Septemvrie 1902.

În Stiria sunt vr'o trei sate, cari se numesc „Judendorf“ și un oraș care pórta numele de „Judenburg“, dovadă că în această țără trebuie că a fost odinioară o numărósă populație ebreă.

Unde au dispărut Evreii din Stiria? Căci, decă iai o statistică de dinainte cu două decenii, nu păsesci între un milion și două sute de mii de creștini (germani și slavi) de cât vr'o 700 de Jidovi, nici măcar atăția, căți sunt într'un tégușor, care se respectă, din Moldova!

Au dispărut, lăsând ca amintire și ca semn, că au stat și au exploatat pe aici, numai numirile de localități.

Cum s'a întemplat asta, — mi-a povestit'o un călugăr din mănăstirea Rein, care

mănăstire a contribuit și ea la 1495 cu 726 florini la suma necesară, pentru a se pute scóte din țără Evreii.

Veđi — spunea călugărul — satul ăsta din vecinătatea noastră, era deja din secolul XII o colonie jidovescă. Într'un document din 1146 apare sub numirea „Ad Judaeos“. Jidovii începură a se stabili în Stiria încă de prin secolul XI și s'au înmulțit în scurt timp peste măsură. Și se îmbogățiră prin cămătărie și fel de fel de exploatare, așa că ipopulația storsă și asuprită, ne mai putend suferi estorcările neomenóse, s'a resculat și și-a făcut singură dreptate. Cronicile secolului XIV raportéză despre repețite tulburări contra jidovilor și vėrsări de sânge. Impératul Frederic III (V), fiind vecinic lipsit de bani, îi luase pe jidovi sub protecția sa, dându-le epitetul de „Kaiserliche Kammerknechte“ și încassa de la dēnșii pentru această protecție sume considerabile. Cu timpul însă se repetau din ce în ce plāngerile populațiunei, așa că Maximilian I la 1496 Martie 3, s'a vėđut nevoit a publica un decret, în care se dá aspră po-

runcă, ca Evreii să iasă din Stiria până la bobotéză 1497, ér țără să plătescă în schimbul contribuției date de jidovi suma de 38.000 florini. Poporul a declarat, că plătesce bucuros suma cerută, numai să-i scóta pe Evrei din țără. Și așa s'a întemplat, că de la data amintită, nici un jidov nu putea să se stabilească în Stiria, rămānendu-le numai favorul, de a pute veni de câte două-ori pe an, pe câte 14 zile, la tégururile din Graz. Interdictul acesta a durat până prin anii 60, din secolul 18, când „spiritul liberalismului“ le-a deschis érași lóte barierele. Acuma veđi, că au început érași să se înmulțescă, să-și zidescă în Graz un templu grandios și, istoria exploatareilor din evul mediu se va repeta...

Așa mi-a spus călugărul și vorbele lui ar pute de multor politiciani și guvernanti și sociologi materie pentru o meditație seriósă.

* * *

Éta un buton perdut, cât material mi-a oferit, pentru a face un parantes, pe care mulți îl vor ceti cu folos.

Dér să ne întórcem cu gândul la present. Stațiile se pārindéză una după alta. Ici colo se urcă noi pasageri, pe cari conductorul „înțelept“ îi plaséză prin alte compartimente. Tovarășii mei de drum își continuă somnul. Eu nu pot dormi. Međul nopții a trecut de mult, vėntul a început să sufle mai rece. Eu tot la feréstră. Mě gândesc la teatru. Când am auzit eu întâiu vorbindu-se de teatru?

Și suvenirile mele recapituléză o epocă de aproape trei decenii. Trăia bunica, trăia mătușa și eu ședeam în gazdă la ele și învățam buchile la școla romānescă din Șomcuta. Era lume romānescă atunci în districtul Chioarului. Funcționarii toți Romāni și căpitanul Ujfalusy, de și Ungur, sciea romānesce, ca ori-ce Român și deschidea congregația districtului pronunțând discursul de deschidere și în limba romānescă.

Într'o séră bunica se culcase, mă culcasem și eu. Mătușa nu venise încă acasă. În Șomcuta s'a întemplat în acea di un eveniment mare. A venit un actor

Cursul la bursa din Viena.
Din 14 Octomvrie n. 1902.

Renta ung. de aur 4%	120.25
Renta de corone ung. 4%	57.85
Impr. cail. fer. ung. in aur 4 1/2%	90.20
Impr. cail. fer. ung. in argint 4 1/2%	97.70
Oblig. cail. fer. ung. de ost I. emis.	98.—
Bonuri rurale ungare 4%	204.25
Bonuri rurale croate-slavone	160.85
Impr. ung. cu premii	100.85
Losuri pentru reg. Tisei si Seghedin	100.65
Renta de argint austr.	120.55
Renta de hartie austr.	100.05
Renta de aur austr.	92.17
Losuri din 1860.	150.75
Actii de-ale Banței austro-ungara	15.93
Actii de-ale Banței ung. de credit.	726.—

Actii de-ale Banței austr. de credit. 684.25

Napoleonori	19.02
Marcii imperiale germane	116.97 1/2
London vista	239.42
Paris vista	95.15
Rente austr. 4% de corone	95.—
Note italiene	—

Cursul pietei Braşov.
Din 13 Octomvrie n. 1902.

Banot rom. Cump.	18.90	Vend.	18.94
Argint român.	18.80	"	18.88
Napoleon'ori.	19.04	"	19.07
Galbeni	11.20	"	10.30
Ruble Rusesce	2.54	"	—
Marcii germane	117.25	"	—
Lire turcesce	21.40	"	21.50
Scris fonc. Albina 5%	101.—	"	102.—

AVIS PREALABIL.

Sebscrisul are onore a face cunoscut Onor. public, că cu inceperea dela 1 Octomvrie st. v. a. c. voiu deschide un

Magazin de coloniale.

Specialitate: „articole de Orient“, en gros și detail, sub firma

GEORGE G. RENȚIA

„LA MAGAZINUL de CONSUM“
in Strada Orfanilor nr. 3, (in fundul curții).

Asortiment nou și bogat. Calitatea mărfurilor ireproșabilă, cu prețurile mai convenabile ca ori și unde, mă face se sper, că nimeni nu va perde ocasiunea de a visita magazinul meu spre a se convinge.

Rugându-l tot odată pe on. public a-mi da binevoitorul său concurs.

Cu totă stima
George G. Renția,
Strada Orfanilor nr. 3.

2-6

PUBLICAȚIUNE.

Pentru toate realitățile aparținătoare moștenitorilor defunctului Dr. Otrobán Nándor s'a fixat ziua de vânzare

pe 20 Octomvrie st. n. a. c. dimineața la 9 ore

în cancelaria d-lui rotar public regesc Schnell Károly (strada Vămiei nr. 15) și unde nu se va lăsa nimic din prețul strivărei. Oferte se vor primi și în scris.

1) Casa de lemn, in Brassó (Schei) Podu Crețului nr. 107 nou (676 vechi) indusă in cartea funduară nr. 2660, n-rii top. 3348, 3349.	700
2) Villa din Predeal, cu tot mobilierul din ea și cu aranjamentul, indusă in cartea funduară din Brassó nr. 10.961 A + 25.404/12 nr. top.	10,000
3) In Băcsfalu, casa cu nr. 446 cu 9 apartamente de locuit cu o grădină de pome, odăile folosite pentru locuință de vară, dimpreună cu mobilierul, indusă in cartea funduară nr 598 A + 1659/1, 1659/2, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665 n-rii top	12,000
4) In Băcsfalu casa nr. 445, cu patru locuințe și grădină, indusă in cartea funduară nr. 589 A + 1358, 1359/2, 1360/2, 1361/2, 1363/2, 1364/2 n-rii top.	5 000
5) In Előatak stațiune balneară așa numită „Villa Zona“ cu întreg aranjamentul, cu mobilele din ea cu dreptul la băi, la apa minerală, indusă in cartea funduară nr. 318 A + 1535, 1546/1, 1546/2, 1546/3, 1547, 3744 nr. top.	8 000
6) Casele din Brassó, Strada Porții nr. 16 și cel vechi 488, indusă in cartea funduară nr. 2560 nr top 5434 și casa din strada Spitalului nr. 11 nou și cel vechi 475, nr. top. 5420, două case legate una de alta (fost Hotel Baross.)	80,000
7) Imobilul din Apáczka loc de zidire, indus in cartea funduară nr. 1011, n-rii top 1601/2, 1602/2, 1603/3.	100
8) Lavada din Tuşnad nr. 976 indusă in cartea funduară nr A + 12.508/12.	1,000
9) Realitatea aflătoare in Böön nr. 634 indusă in cărțile funduare sub nr. A + 2759/3	2 0
10) O sură aflătoare in Agostonfalva.	800
11) O baie de fer in Felő-Rákoc,	600
12) Realitățile aflătoare in Bardocz sub nr. 674 și 736 indusă in cartea funduară sub nr. A + 263 266 și 267/1, 267/2	1,400

Din prețul strivărei ofertanții au a depune un vadiu de 10% in bani gata sau in hârtii de valoare.

Informațiuni se pot lua in cancelaria d-lui avocat Dr. Zoltariás János (Brassó, Strada Spitalului militar nr. 3) unde se va lua in considerare condițiunile date de d-l notar public regesc Schnell Károly.

Brassó, in 2 Septemvre 1902.

Szabó Alexandru,
eseutorul oficial al rămasului D-rului Otrobán Nándor.

6609-9

Pe teritorul înaintea fostei poartă a Vămiei.

Numai pentru 8 zile 8.

CIRCUS HENRY

Turneu ca fulgerul prin Austro-Ungaria, România și Orient.

150 Persone 150

Elefanți

100 Cai 100

30 Dame, Corps de Ballet 30, etc.

Musica proprie a Circului. Lumină electrică.

Astăzi Mercuri în 15 Oct. 1902

2 mari reprezentații 2

Prima la 4 1/2 ore după amăzi.
Reprezentații pentru elevi și copii.
Program instructiv alcătuit anume pentru tinerime.

Reprezentația de după amăzi constă din 16 numere și se execută la lumină electrică întocmai ca seara.

La reprezentațiile de după amăzi elevii și copii plătesc în toate locurile prețul jumătate adulții prețuri întregi

Fiecare adult are însă dreptul a introduce gratis un copil.

La reprezentațiile de după amăzi cei mai buni tineri de școală și dresați în libertate.

Debutul tuturor artiștilor și artistelor.

Debutul corpului de ballet.

Elefantul uriaș Blondin.

Intermezuri comice a tuturor clownilor și Auguștilor celor proști.

Séra la 8 ore cu prețuri întregi.
Repetiția programului premierei de gală.
Program senzațional.

Prețul locurilor: Locul I parchet 1—2 rinduri numărata 3 cor. Locul I. a 3—4 rind (nenumărat) 2 cor. Locul II, 5—9 rind (nenumărat) 1 cor. 20 bani — Galerie 60 bani. Studentii prin legitimație, Militarii (dela sergent-major in jo-) și Copii [până la etate de 10 ani] plătesc cu excepție de reprezentațiile de seara, de Duminică și serbătorii, la Locul I 1 cor., la Locul II 80 bani., Loc de stat 40 bani.

Prețurile vânzării anter ore a biletelor la **Casa circului.**
Cu stimă
HENRY,
proprietar și director.

AVIS!

Subscribul aduce la cunoștința On. public, că a înființat un stabiliment de

Văpsitorie și spălătorie chimică

in Braşovul-vechiu, Strada lungă Nr. 134.

Orî și ce Garderobă (vestminte) de bărbați și dame din mătase, catifea, lănuți, uniforme militare, stoffe de mobilă, panglică, dantele, perdele, umbrele etc. se curăță în 12 ore așa de perfect, că devin ca nouă.

Specialități: din stoffe de Kangarn curată cu deservire glanțul, ce se ivesce.

Văpsitorie de blănuri, pene de Struț și mănuși glacé de pele.

La cas de necesitate, mă rog a face încercare cu stabilimentul meu.

Comande d'afară se execută prompt și ieftin

Josef Schmitz,
văpsitorie și spălătorie chimică
Braşovul-vechiu, str. lungă nr. 134.
(6:59—10.)

AVIS.

Prenumerările la „Gazeta Transilvaniei“ se pot face și în inoi ori și când la 1-ma și 15 a fie-cărei luni.

Domnii abonenți să binevoiască a arăta în deosebi, când voiesc a expedarea să li-se facă după stilul nou.

Domnii, ce se abonază din nou să binevoiască a scrie adresa la murit și să arete și posta ultimă.

Administraț. „Gaz. Transilv.”